

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 160 L, Félévre 80 L,
Negyedévre 40 L.
■■■■■ Egyes szám ára 7 Leu. ■■■■■

Felelős szerkesztő és kiadó:
GYERKES MIHÁLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Str. Mihalu Uiteaz (Király-u.) 3.
Megjelenik két hetenként.
Hirdetések díja soronként 6 Leu.

Sorsdöntő elhatározások.

Nagyjelentőségű, sőt kétségkívül sorsdöntő napja lesz május hó 24-én az udvarhelymegyei tanítóknak, illetőleg az erdélyi magyar tanítósnak. E napon tartja vármegyei nagygyűlését az „Erdélyi Általános Tanítóegyesület Udvarhelymegyei Tagozata (Udvarhelymegyei Tanítóegylet)” Ódorheiu-Székelyudvarhely városában. Olyan javaslatok kerülnek ez alkalommal határozathozatal alá, melyek feltétel nélkül megkívánják a vármegyei tanítók egyérmű kinyilatkoztatását: az áldozatos befektetések és együttes munkábaállás tekintetében. Még pedig elsősorban, szolgálati alkalmazás kimerítő betöltése; de folytatólag, a tanítók megélhetési viszonylatainak kézbentartása és a jövő esetleges bizonytalanságainak felkészülten várása szempontjából is.

S tekintettel azon körülményre, hogy a többi vármegyékben az Általános Tanítóegyesület magyar alosztályai még nincsenek megszervezve, alapszabályaink módosítása illetőleg végleges megállapítása rendén alkalmat szolgáltatunk arra, hogy bármelyik vármegyéből is, az egymástól távol lakó, elszórtan működő tanítók, önkéntes elhatározásuk alapján, e tanítóegyletnek tagjaivá lehessenek s a közeli vagy tisztán csak a helyi kartársak együttesen egy *nevelés-oktatási tanítóikört* alkossanak, s így, mint rendes tagok részesülhessenek mindazon előnyökben, amelyeket az udvarhelymegyei tanítók egyesületi szervük útján kivivnak, s viszont teljesíthessék mindazon kötelezettségeket, amelyek alapszabályszerűleg és a határozatok alapján a tagsággal együtt járnak.

Ha számbelileg nyer e tanítóegyesület,

erőben hatványozottan érvényesülőbb lesz. Cél tudatos elhatározásaival, észszerűen kitervezett véghezviteleivel mindenkor hathatós támogatója tud lenni az egyéneknek és kimeríthetetlen forrása a hivatali helyzet eredményes építésének.

Meg kell ragadni Erdély magyar tanítóinak az alkalmat, hogy a kezdeményezőkkel együtt munkába állhassanak mindazon kulturális, gazdasági és szociális tervezések realizálásában, melyek a kivitelnél az itteni lakoságnak eredményeiben pedig a tanítóikar tagjainak, egybefoglaltan még az ország gazdasági ágazatainak hasznot hozó mozgalmi. Mert biztosítanunk kell a tanítóikarnak a nehéz viszonylatokban is a megélhetést, összefogottan el kell háritani a jövő bizonytalan aggodalmait.

Az udvarhelymegyeiek által megindítandó gazdasági szervezések felkarolása, a munkalkalmak sorozatát hozza magával népünk számára, mely nagy jelentőségű lesz a dél-amerikai kivándorlás és ottan való pusztulás megakadályozására, illetőleg az itthon való kenyérszerzésre is.

Tanfelügyelőktől hallottuk az észrevéteit, hogy a magyar tanítók saját érdekükben nem tesznek egyetlen kezdeményező, avagy kérelmező lépést sem, s nem mutatnak semmi szervezeti megmozdulást.

Elhisszük és igazoljuk, hogy ez úgy van, de okát, a *letöröttségen* kívül, abban is véljük feltalálni, hogy: a megmaradt magyar iskolák tanítói a legtöbb vármegyében egymástól nagyon távol laknak; s a mai viszonylatok, minden hazulról való kimozdulás esetében akkora pénzbeli költséget igényelnek, hogy azt a tanító egymagára alig képes hordozni. A régi rendszerű összegyülekezéseink, szóharcot vivő

tanácskozásaink, magvak nélküli elhatározásaink pedig, a mai áldozatokat nem érdemlik meg, s ezekért nem is hajlandó áldozni a széttagoltan élő magyar tanítóság.

Mikor azonban az udvarhelymegyei tanítók egyesületi munkásságuk súlypontját az önfenntartás mezejére terelik: nemcsak az ilyeszerű összejöveteleiket teszik megérdemeltekké, de a tanítóikörök intenzív munkábaállításával, minden kezdeményezés sikerét is biztosítják.

Aki teheti, okvetlenül jöjjön el ezen tanítói közgyűlésre a távoli vármegyéből, hogy tanuja legyen a megnyilatkozó elhatározásnak s ez alapon csatlakozását, önkéntes belépését megtehesse; otthon maradt kartársait pedig tájékoztatni tudja és ugyancsak belépésre buzdítsa.

Az Udvarhelymegye területén működő tanítók meg vegyék számba, hogy egyesületi tevékenységükkel évek sorozata óta a tanítói közösség vezérdolgainak voltak kezdeményezői, iránytmutatói és azok életrehívásának munkásai: a „*Tanítók Háza*” intézmény anyagi alapvetése; az 1907. és 1913. évi népoktatási törvény tervezetek előnyös megjavítási mozgalmának megindítása és véghez vitele stb. által. S hogyha most ismét ezen hivatás vár az egyesület tagjaira, az egyének összességére: a régi tagok előbbi lelkesedésük fellángolásával és munkábaállásukkal; az új tagok pedig elődeiktől — az egykori buzgó tagoktól — örökölhető minden akarással és megértéssel, világosodott értelemmel álljanak az alkotások munkamezejére, annak felismerésével, hogy minden szellemi és anyagi befektetés a jövő magvetése.

Nekünk pedig a szellemi világhör kell elsősorban, s anyagi helytállás másodsorban, hogy tervezéseink utat találjanak mindnyájunk boldogítására.

Hív a paragon heverő munkamező mindenkit; hívjuk ezen munkaalkalom felvételére a vármegyei és távolabbi kartársak összességét.

Gyerkes Mihály, t. e. elnök

EGYESÜLETI ÉLET.

Meghívó. Az Erdélyi Általános Tanítóegyesület Odorheiu megyei Tagozata (Udvarhelymegyei Tanítóegyesület) 1923 évi május hó 24-én d. e. 10 órakor

Odorheiu-n—Székelyudvarhelyen a volt reáliskola tornatermében évi közgyűlést tart, melyre az egyesület tagjait és a tanügy iránt érdeklődő közönséget, tisztelettel meghívjuk. Odorheiu-n, 1923 ápr. 10-én. *Gyerkes Mihály*, t. e. elnök, *Szabó János*, ügyv. elnök, *Kinda György*, titkár. — Táragsorozat: 1. Elnöki megnyitó. 2. Előterjesztések. 3. Az alapszabályok módosítása; előadó: Gyerkes Mihály áll. ig.-tanító. 4. Titkári jelentés; előadó: Kinda György áll. tanító. 5. Pénztári jelentés; előadó: Albert Vince áll. tanító. 6. Tanítók termelő és értékesítő szövetkezete szervezése; előadó: Kiss János áll. tanítóképzői tanár. 7. Az egyesületi Közlöny kérdése; előadó: Szabó János áll. ig.-tanító. 8. A Népnevelési Irodalmi Részvénytársaság; ismerteti Tóth György áll. ig.-tanító. 9. Jelentések, indítványok tárgyalása. (Az önálló, tehát a többi tárgyakkal nem kapcsolatos jelentések és indítványok 24 órával a gyűlés kezdete előtt az elnökhöz írásban adandók be. A tárgyakkal kapcsolatosan tett indítványok is, előterjesztés után írásban nyújtandók be, helyes jegyzőkönyvelés végett). 10. Az ülés bezárása. — *Megjegyzés:* Előző nap délután 4 órakor az áll. el. iskola (volt reáliskola) IV-ik oszt. tantermében a választmány közgyűlést előkészítő ülést tart, melyre a választmány tagjainak és az előadóknak megjelenését kérjük. A választmány tagjai: Gyerkes Mihály, Szabó János, Vida Mózes, Molnár Vilmos, Kinda György, Poštoiu Péter, Albert Vincze, Lőrinczi Béla, Gaál Áron, Tóth György, Biró Domokos, Hecser Kálmán, Hadnagy Károly, Bokor Károly, Hegedűs Lajos, Györfi István és Siketes Sándor. A közgyűlés napján közebed lesz, melyről részletesebb tudnivalók a közgyűlés napján közöltetnek. — A volt segélyegyesület tagjai tanácskozást tartanak.

Egyházkerületi határozat.

A királyhágómelléki ref. egyházkerület f. évi április hó 11-én Nagyváradon tartott közgyűlésén, a jelen volt Kiss Lajos, Szilágyi Árpád és Fábrián István kerületi tanító-képviselők, közös megállapodás alapján, a nagybányai ref. egyházmegyei tanítóegyesület határozatát teljesen fedő következő beadványt terjesztették elő:

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés! Az egyházkerület összes tanítója, az a 240-évig gyötört, porig alázott, de a magyarságnak és protestantizmusnak munkás tanítói emelik fel ezuttal és utoljára kérő, de egyszersmind figyelmeztető szavukat. Mert a 12-ik óra ütött és érkezett a pillanat, amidőn Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerület egy *»igen«*, vagy *»nem«* szavával többé nem 240 család, egzisztenciája, hanem az elcsatolt magyarság jövő élete, vagy halála felett mond megfélebbezhetetlen ítéletet.

Itt az a pillanat, amidőn már sem fenyegetés, sem nagyhangú ígéret nem nyújthatja tovább az agóniát. Mert a fenyegetés inkább a szent ügynek árt, az ígéretekben pedig — szomorú eredményeként a folytonos, csalódásnak — nem tudunk többé bízni.

Mi álltuk a küzdelmet becsülettel. Végig győrtük a nélkülözéseknek elképzelhetetlen skáláját. Türtünk, vártunk és dolgoztunk zajtalanul, de eredményesen. És ha a megpróbáltatások örvényében néha talán ernyedt is bizalmunk, avagy ha szeretteinknek nélkülözésektől ostorozott, fájó tekintete olykor talán zugolódásra kényszerített is, feljajdulásunk csak pillanatnyi volt, mert a békétlenkedő ajkakat elnémitotta a kötelességérzet mindennél hatalmasabb szava.

Mélységesen szomorú tény, hogy a hívek jórésze nem ismeri a való helyzetet. Az intelligensebb elem pedig nem akarja belátni azt, hogy a magyarság minden oldalról szorongatott oktatás és nevelésügye a létfenntartás eszközeit nélkülöző páriák kezében már a lejtő szélén áll.

Eppen azért az egyh. ker. tanítóságának az egyesületi gyűléseken megnyilatkozott, egyöntetű állásfoglalása ma az, hogy a tanítói fizetések megfelelő és végleges megoldása annyival is inkább a jelen közgyűlés feladata, mert e kérdésnek bármily címen való eltolása, vagy a megoldás elhalasztása okvetlen a magyarság oktatásügyének a katasztrófájához vezet.

Mikor azt kell látnunk, hogy a társadalom minden osztályánál kialakult az a munkabér, amely, habár szerényen is, de biztosítja a megélhetést, egyedül a felekezeti, magyar tanító munkája értéktelen, akkor nem csoda a végelkeseredés, nem csoda a tanítóság öszességének azon álláspontja, hogy: nyomoruságunkat, rongyainkat többé piacra nem visszük, sebeinket többé nem mutogatjuk! Nem sopánkodunk, nem siránkozunk! Mert nem alamizsnát kérünk, hanem becsületos munkánknak olyan díjazását, mely megélhetésünket biztosítja. Evégből kérjük a Főtiszteletű Egyházközséget, mondja ki határozatilag, hogy:

1. A f. é. jan. 1-től visszamenőleg a ref. tanítók részére, a hasonló fokozatú állami tanítókéval teljesen egyenlő fizetést állapít meg, amely fizetés állhat terményből, földből stb. Fizetés alatt nemcsak a törzsfizetés, hanem minden más járulék is értendő.

2. A kántori fizetés a tanítóitól teljesen elválasztandó és annak nagysága a gyülekezetek lélekszámához mérten az egyh. ker. által állapíttatik meg.

3. Hasson oda az egyh. ker., hogy ezen határozatot az egyházközségek pontosan és teljes egészében még a f. isk. évben végrehajtsák.

4. Gondoskodjék az egyh. ker. a nyugdíjjogosult tanítók és családjaiknak a fizetéshez arányított olyan mérvű ellátásáról, amint az a magyar nyugdíjtörvényben megállapított.

5. Ugy a tanítói fizetések és nyugdíjak, valamint a középiskolák, adminisztrációs és más egyéb ügyek költségeinek fedezésére mondja ki az Egyházközség az egyetemes adózást.

A fenti javaslat a tanítók öszességének olyan kívánsága, amelynek elfogadása esetén képes lesz megállni bármely megpróbáltatásokkal szemben annak az ideálnak szolgálatában, amelyhez elszegődött, amelyhez szíve, lelke minden nemesebb érzése köti.

De viszont el nem fogadása teljes egészében

megrendíti a talajt a küzdők lábai alatt, lényegében való megváltoztatása pedig olyan nyitott sebet hagy fenn, amely rövid idő alatt elsorvasztja legdrágább kincsünket: református iskoláinkat.

*

A kerület ez életbevágó kérdésben úgy határozott, hogy 1923. szeptember 1-től kezdve a tisztán tanítói fizetés minimuma évi 12000 leu, mely a szolgálat ideje szerint 20,000 leuig emelkedhetik. Ahol a kántori és tanítói fizetés elválaszthatatlan, ott a kántori járandóság az összehajlétnak $\frac{1}{3}$ -e. A tanítók fizetését egyházmegyénként szervezett bizottságok fogják megállapítani.

Nem tartom az időt alkalmasnak arra, hogy a kerület határozatának okaira és következményeire tüzetesen rámutassak. Kellő időben minden meghozza a maga gyümölcsét.

Most minden református tanítónak legelső feladata: a hivatali kötelességek szigorú betartása után a tömörülés. Az egyházmegyék kialakulása után nyomban alakítsák meg az egyházmegyei tanítóegyesületeket. Ezt fogja követni a kerületi tanítóegyesület mielőbbi megszervezése. A királyhágómellékiek csatlakoznak az erdélyiekhez s akkor egy táborban lesz Romániának minden ref. tanítója. A ref. tanítók orsz. szövetsége aztán keresni fogja az érintkezési pontokat a romániai öszses magyar tanítókkal s a lehetőség szerint egységesen léphet fel minden kérdésben.

Mi megiettük s megtesszük ezután is kötelességünket. Tegye meg mindenki s mikor egyek leszünk nemcsak a szenvedésekben, hanem a jogok biztosításának egy akaratot igénylő követelésében is, akkor talán kedvezőbb határozatokat nyerhetünk.

Seini (Szinérváralja).

Fábián István.

Hogyan jövedelmezett 600 négyszögöl 12000 koronát?

Most, amidőn tanítói nagygyűlésünk megtartása előtt állunk, minden gondolatunk odairányul, hogy értékes elhatározások alapvető munkájával miképen biztosítsuk létfenntartásunk jelenét és jövőjét, ugy a hivatali helyzetünk megszilárdításával, mint a jövedelmező foglalkozások kikütiatásával és munkabavételével. E végett minden jóra néző tanácsot, buzdító szót meg kell hallgassunk, ideirányuló példaadást, vagy leírását, értékes jelenségnek kell tekintenünk.

S ha én most az érdekelt érdeklődőknek leírom azt az eljárást, hogy a korona pénz beváltását megelőző esztendőben, hatszáz négyszögöl földterületen miképen termeltem tizenkétezer korona értéket: csak azt az ügyet igyekezem, meggyőződéses elhatározással diadalra juttatni, melynek életrehívása a tanítói község és egyedek önbiztosítását hivatott szolgálni.

Több oldalról felhangzó kinyilatkoztatás, mint alapigazság, hogy: minden ügynek eredménye csak a tudás és a kiismerés mélyrehatásának gyümölcse. Aki

pedig a tömegek hétköznapi, ösztönösen szerzett ismereteivel indul csupán termelő útjára: az nem lesz különben, a környezetében élő sok ezer másnál. Nekünk tanítóknak azonban, szándékaink, terveink készítése alkalmával el kell hatolni a kiaknázás legmélyéig s az évégetti szakismeret szerzésre nem kell sajnálni sem munkabeli befektetést, sem pénzbeli áldozatot; tekintettel, hogy mi nem rendelkezünk tömegével a nagy termelésre, de annál több eredménnyel dolgozhatunk az észszerűség kiaknázásával és az összekapcsolódás révén kínálkozó sikerek megragadásával.

Sok embernek veleszületett tehetsége van a művészet egyes ágazata iránt, mások meg a gazdaságban mutatnak nagyobb rátermettséget. Ilyen formán lehetek magam is a gazdaság kertészeti ágazatával, csak hogy hivatali helyzetem nem kapcsolt össze egy jókora kerttel, vagy kertnek átalakítható földterülettel. Az előállott bizonytalan helyzet azonban jövedelem szerzésre utaltak, üzembe vettem hát azon növény tömeges termelését, amelynek egész kihasználásával a haszonbérbe vett kis területen is számbavehető jövedelmet tudtam teremteni.

A paradicsom termelésére gondoltam.

Bár éghajlatunk és talajunk erre a Hargita aljában alig alkalmas, a természet akadályait a kigondolás minden eszközével igyekeztem nemcsak pótolni, de veszedelmes pusztításai ellen a védekezés módjait felszínre hozni.

Tudatában ezeknek, a paradicsom fejlődését és bővebb cukortartalommal való kiegészítést biztosító, déli fekvésű 600 □ öl területű mezei földet sikerült haszonbérbe venem.

Rövid lejárata lévén a földhéret, azt a mezei kőszia állatok pusztításai és a másét megdézsmálni szerető emberek ellen, egyszerű, felállogatott fűzfavesző kerítéssel láttam el.

Amint ezzel készen voltam, a talaj alapos megdolgozásához láttam.

A jól megrágyázott területet egészben fel kellett volna rigoliroznom, a rendkívül köves talaj és a rendelkezésre álló kevés tőke azonban csak a felásást tették lehetővé. Célomat így is elértem.

Az ötös soroknak megfelelő kijelölésével egy méter sor és 80 cm. távolságra ember magasságu paradicsomkarókat verettem a földbe.

Amint a kétezer karó, délről északfelé haladó sorokban (déli) el volt helyezve, a kapálás könnyebb vitele felőli oldalára a karóknak 30 cm. átmérőjű és két ásonyomnyi mélységű gödröket ásattam (köves oldalban lévén, csákánykapával vágattam) és ezen paradicsom fészkeket a sorok közül való, érett trágyával kevert talajfölddel megtöltöttem és a fészkekre jókora hompot huzattam és annak a tetejére tálszerű elrendezést készítettem az esővíz felfogása és a fészekbe való levezetése végett.

Ezen munkálattal már április elején elkészültem s így a paradicsom palánták kiültetését itt már megrokkant u. n. beérepett talaj várta.

Május 5—10-e között, egy eső után harmad-ne-

gyed magammal az elképzelhető gyorsasággal a palántákat állandó helyükre, fészkeikbe ültetők. Az ültetés nem nagy mesterség. Kezem 4. ujjával a fészek közepén a földet felemeltem és palántát az üregbe állítva a földet visszaeresztettem, kissé megnyomtam s az egész ültetési műtét készen volt. A földmegnyomkodása nemcsak a palánták egyenes állásáért, hanem a földbeli nedvesség hajcsövességének beállításáért is történik, a föld megkérgeződése ellen pedig a fészek tetejét ujjaimmal kissé elboronáltam.

A paradicsomtövek ágyának, azaz a jövő fejlődését biztosító fészkeinek, talajának alapvető elkészítése és elrendezése után, lássuk rövid kitéréssel a palánták előállításának módjait, miután a jó palánta ép oly fontos tényező, mint a talajföld megfelelő előkészítése.

Három évi egymásután következő paradicsom terméstről lévén szó, két melegágy keretet és azokra 3—3 db. 1 m. széles, 120 cm. hosszú üvegezett táblákat készítettem. Ezeket napsütéses helyen elhelyezve, az alját március hó elején kiásattam és 30 cm. réteg friss istállóbeli szalmás trágyával megtöltöttem, megtapostam, azután melegvízzel leöntöttem s így a trágya u. n. égését begyulasztottam. Egy heti párolgás, illetőleg az itt keletkező mérges és növényölő gázok eltávolítása után, egy arasz vastagságu jó talajfölddel (vegyítve portrágyával) feltöltöttem. A melegágy fészket úgy ástam meg, hogy a földdel való feltöltés után is legalább 10—15 cm. maradjon az üveg fedelek alatt a palánták növekedésére. Mikor ezek már így nem férnek, a keretet emelem feljebb, követ, tégladarabot téve a sarkai alá. Az elkészített melegágy most így marad fedve és időnként szellőztetve, április első napjaiig.

Paradicsommag elvetése céljára 40 cm. széles 60 cm. hosszú és 6—8 cm. magas ládákat készítettem. Ezeket a fagy elmulta után, március hó közepe táján felengedett földdel megtöltöttem, s a paradicsom magot elvettem, vékony új földréteggel betakartam, amelyre még — a kérgeződés megakadályozása végett — kőmives homokrétegecskét rostáltam. Finom vizugarakat bocsátó öntözővel megöntöztem, vizes ronggyal betakartam és a főző kályha alá tettem. Két-három napig így gyengén nedvesítgetve, a jó mag már ki van kelve, amikor is a meleg konyha ablakához, a világosságához költöztettem. Itt gondoztam tovább, kevés öntözést adva időnként, vigyázva, hogy inkább szomjas legyen mindig a kis növény, mint a túl sok nedvesség megfulassza.

A növénytermelőnek mindig elsőrendű feladata: a megfelelő gyümölcsöket hozó jó vetőmag kiválasztása és a hozam tulajdonságaival való megismerkedés. Kétféle paradicsom magot vezettem be, kisebb mértékben korait és nagyobb tömegben a rendes időben érőt. Magzedés céljára mindig a legszebb példányokat választottam ki és azokat tulérésig a tövön érleltem. Nem is volt ezen magvakból egy szem sem csiraképtelen. S ha több esztendőn át, a szellőshelyen állott, annál biztosabban csirázott a mag.

Amint a paradicsom palánták a magágyban kihajtották recés leveleiket, rondes fejlődés mellett április első napjaiban, a melegágy földjében 5—6 cm. távolságra sorokat huzunk és a kis palántákat egymástól két ujj tőtávolságra kiültetjük (átpikirozzuk); ültetés után gyengén megöntözzük, a földet tövéhez iszapoljuk és befedjük. A melegágy ablakait déltájban napsütéskor kissé megemeljük egy-két órára, máskor pedig csak naponként kiszellőztetjük s befödjük. Ha a nap azonban erősen tűz, különösen április végén és május elején, az üvegtáblákat deszkafedővel, vagy zsupszalmával betakarjuk, különben az üvegen át elperzseli a tűző déli napsugár a gyenge palántákat. Ugyancsak betakarjuk a táblákat esetleges és nagy fagyok esetén is, ami elégszer — mint az idén is — előfordul. A szellőztetést azonban, hacsak pár percig is, mindig meg kell tenni a déli melegebb órák ideje alatt. A földet pedig a sorok között 2—3 hét multán késsel gyengén megkapáljuk, meglazítjuk.

Május 5—10-e táján melegágyi palántáinkat már rendes helyeikre kiültetjük.

Megtörténhetik, hogy kiültetett palántáink egy általános vagy részleges fagy következtében tönkremennek. Magunkat ez esetben is biztosítandó egy jókora hidegágyat is április közepe után kipikirozott palántákkal ellátunk. Ennek kereteit esténként zsupgyékennyel vagy mástakaróval befödjük és védjük a megfagyás ellen, nappal pedig mindig szabadon vannak. Kissé későbbre, de itt is épen olyan szép paradicsom palántákat nevelünk, mint üveg alatt a melegágyban. Növekedésük ideje alatt földjüket egy rossz késsel kétszer is megkapáljuk, meglazítjuk s ez esetben a szükség szerinti estefelé történő gyenge öntözéssel, határtalan gyors fejlődésre sarkalljuk szabadban a tavaszi langyos melegben növő, pikirozott palántáinkat.

Ha tehát az előbb kiültetett paradicsom palántáink akár az időjárás viszontagságai, akár a csimasz, vagy lötétű, esetleg más pusztító rovar vagy hernyó félelnek részben vagy épen egészben is áldozatul estek volna, avagy egyes tövek gyengén fejlődtek lennének, van amiből pótoljuk az összes fészkek hiányait. Junius 10-e tájáig megtartjuk ezen hidegágyi palántákat s ha a megmaradott mennyiséget van akinek eladjuk, értékesítjük, ha nincs aki megvegye, kidobjuk és helyébe ugorkát, esetleg retket ültetünk.

Igy összes paradicsom fészkeinket elsőrendű palántákkal, illetőleg most már paradicsom tövekkel látuk el, következik ezeknek állandó helyeiken való gondozása.

A kiültetés utáni egy-két hét elteltével, a legelső eső után, a fiatal paradicsom töveinek kapálásához látunk. A kapálás munkálatánál főfigyelmet fordítsuk arra, hogy azt csak akkor kezdjük meg, mikor a földfelszíne a megnyert eső után már szürkére szikkadt s így kapáláskor apró darabokra szétomlik, a földben levő nedvesség azonban még nem száradt ki. A fészkek felöltünk, a karók előbb álljanak, mikor kapálunk. A sorok és tövek közeit mélyen felvágjuk, hogy sok táj keletkezzék. A tövek tölcseralaku hompját szétka-

páljuk és nedvességet tartalmazó talajföldből új hompot huzunk és annak tetejében új tálalakot formálunk. Ez alkalommal a paradicsomtő beljebb kerül a földbe, mint volt, de ez csak előnyére van, mert a földbejuttott szár is gyökeret hajt s erőteljesebb lesz a növény táplálkozása.

A kapálás befejezése után pár nappal következik a kacsozás, kötözés, permetezés munkálata.

Az első kapálás befejezése után rendkívüli rohammal indul fejlődésnek minden tő. Ne halogassuk azért a maga idejében véghezvinni a paradicsomtövek oldalhajtsáitól való megtisztítását, azaz *kacsozását*. Ha a tő erős, úgy a legelső két oldalhajtsást, ha gyengébb egy hajtsást, ha meg nagyon gyenge, csak a tőt hagyjuk meg, a levelek honalja felett induló többi oldalhajtsásokat éles késsel, jobbról-balról tőben levágva, a tőtől mind kiszedjük, ügyelve arra, hogy e tisztítással a kacsok felett jelentkező virágzatokat is le ne vágdaljuk. Ha e korban és a tő mellett vágjuk ki az oldalhajtsásokat, egyrésztől hamar beforrja a tő a kicsiny sebhelyet, másfelől a meghagyott és szárrá fejlődő ágaktól nem szívják el az amugyis levágandó kacsok az értékes tápanyagot.

A felesleges oldalágak eltávolítása után, a töveket raffia kötővel gyengén a karók felé irányítjuk és 8-as alakban odakötjük. Most még kisebbek a tövek és nem érnek a karókhoz, nemsokára következik a második kacsozás és kötözés, akkorra már odaér csaknem mindenik szár.

Akinek módja és kivihető lehetősége van, nagyon helyesen teszi, ha az egyes karókhoz való kötözés helyett, a sorokon végighuzott két szál dróthoz, vagy lécből készített és a karók harmad távolságához szegezett támasztékhoz szétosztottan kötözi a paradicsomszárakat, így a napsütés és levegőjárás fokozottabb mértékben biztosítható a gyümölcsök számára, ami feltétlen nagy előnnyel jár.

A paradicsomnak a peronospora ugyanolyan elensége, akár csak a szőlőnek. Megtámadja levélzetét és rövid pár nap alatt tönkretesz, s a növényi táplálék feldolgozásának nem lévén szerve: az egész termés tönkremegy. Jó előre gondoljunk hát a levélzetnek megmentésére: a permetezés bevezetésével. Rézgálic (kékkeő) és oltottmészből 1 %-os bordói levet készítünk, úgy, hogy egy edénybe bemezjük a 100 liter vizet, azután az 1 kgr. rézgálicot egy gyér (csihányvászón-féle) rongyba kötjük és a hordón átnyújtott fára akasztjuk úgy, hogy a gálic alja a vizet csak érje, így feloldódik, másképen nem tud összekeveredni a vízzel, mert nehezebb fajsúlyú és a hordó aljából nem tud felszállani újabb vízrétegekbe. Mikor ez egészben feloldódott, jól összekeverjük s hozzáadjuk az 1 kgr. oltott meszet, amely már könnyen feloldódik.

Amint készen van ezen permetező lé, akinek van permetezője azzal, akinek nincsen, vesz egy porozó kézi cirókseprűcskét s annak a segítségével harmat felszáradás után, napsütéses órában, megpermetezi a már megkapált és megkacsozott paradicsomtöveket: Permetezéssel a levelekre juttatott bordói lé minden

levélgombát elpusztít, s a növény levelei ennek oltalma alatt megkeményednek, s mint a tagbaszakadt egészséges, erős ember, hogy bírja a nehéz és sok munkát, ezen levélzet is özönével dolgozza fel a paradicsom számára a földből felszívott és levegőből felvett növényi táplálékot. Hatalmas fejlődés indul meg ezen szakszerű munkák után.

Alig telik el két-három hét, egy földázató eső után megint kacsozni, kapálni és permetezni kell. Az újabb növekedés teszi ezt nélkülözhetetlenül szükségessé. A permetezést most 1.5 %-os bordói lével végezzük.

Julius elejére érve, harmadikszor kacsozunk, kapálunk és permetezünk most már 2 %-os lével. A megmaradó anyaggal az ugorkát és dinnyét megpermetezni igen hasznos dolog. Tovább tart a levélzete, bővebben terem.

Ezen munkálatok befejezése után a körbe, vagy keresztbefutó ösvények kidoroszolása, rendbehozása a paradicsom kertészet tartozéka, amely után a napról-napra való fejlődésben gyönyörködünk: s az esetleg jelentkező száraz leveleket a tövekről gondosan leszedjük és a paradicsom táblából eltávolítjuk; viszont a hiányos, vagy kioldódott gyöngye kötözést pótoljuk. Igen ajánlatos a harmadik és kiegészítő további kötözést raffia helyett, hosszúra vágalt ronggyal, rongyszalaggal végezni, mert a fejlődő paradicsom gyümölcsök nagy súlya alatt a raffia kötélék elszakad és igen sok fő a földre zuhan, összetörik és kárré megy a paradicsom.

Az így végzett munka után nemcsak a korai, de a későbbi paradicsom fajták is már augusztus hóban érni kezdenek és mind több-több reménységgel biztatnak.

A teljes erőben és dus levélzetben levő paradicsom tövek fölfelé növekedve, mindig újabb és újabb levélzetet és virágzatot hajtanak; s ha a nyár tartana, az ők gyümölcsstermésük véget nem érne.

Tudatában azonban annak, hogy a paradicsomot és más kényesebb növényt tönkretévő fagyok igen sokszor már szeptemberben beköszöntenek: végérvényük a további virágzásnak és céltalan gyümölcsstermésnek azzal, hogy augusztus hó közepe után már a tetőhajtasokat is visszametszük.

Ennek megtörténte után, alkalmas időben még egy kapálást adunk, amivel a gyümölcsök nagyrafejlődését és gyorsított beérését biztosítjuk. Igen, mert a permetezéssel megmentett dus, zöld levélzetnek most már egyetlen tovább növekvő szára sincsen, amibe lerakhassa a kapálással ismét megdusított növényi tápanyagokat, egyedüli elraktározó helye a gyümölcs, amely örömmel fogadja s rövidesen meg is hálálja, mert nem egy, félkilós nagyságra is megnő, sőt nálam nem volt ritkaság a 75 dekás példány sem. És ami mindenek felett elsőrendűen fontos: a paradicsom a tövén úgy beérik, hogy leszedés utáni napon már be lehet főzni (konzerválni).

A paradicsom ültetvények sortávolságaiban megmaradó üres földet úgy értékesítem, a paradicsomra

való káros befolyás nélkül, hogy a tőtől jobbra és előre, mintegy 25 cm. távolságra egy tenyér nagyságu és ásónyom mélységű földtányért készítettem, ennek földjét egy összemaroknyi érett trágyával gazdaggá tettem — tudva, hogy a nagy levelűek, mint a káposzta-, saláta-, tök-, dinnye-félék a friss trágyázást mind nagyon szeretik — a középhelyre pedig 2—3 ujj távolságra két szem káposztamagot szurtam, de lehet kalaráb, kei- vagy nyári káposzta, esetleg kárfiol magot is tenni két ujjnyi mélységre. Ebből a kapálás, illetve káposzta palántálás idejére elsőrendű káposztapalánt növekedett s ha mindkét szem kikelt, egyiknek palántáját kiástam és értékesítem, vagy máshová ültetem. A megmaradó palántából nemcsak kitűnően növekedő, de a bolhák pusztításainak is jobban ellentálló palánták, növendék káposzták lettek, amelyek őszire gazdag terméssel fizettek, a káposzta olcsósága mellett is igen jól jövedelmeztek, tekintettel jókora nagyságukra és rendkívüli tömörségükre. A káposztahernyó nem tudott rajtok megélni, mert a paradicsom permetezése rendén kapott permetező létől a kikelt hernyók mind elpusztultak, sőt a lepkék nem is szeretik az ilyen permetezett káposztára szállani.

Ezt használtam a paradicsomtábla mellékterménye gyanánt, de lehet természetesen más alantmaradó konyhakerti növényt is köztes-termelésre használni.

A paradicsomtőtől távolabb azért nem ültettem, mert kacsozáskor a karókkal szembe kell haladni a sorokon s így a káposzta védett helyre esik és nem taposódik el véletlenül sem.

Elkövetkezvén a szedés ideje, arra ügyeljünk, hogy a gyümölcs farkát ne szedjük a paradicsomhoz, az maradjon a száron, szállítás esetén ez sok kárt okoz, ha a gyümölcsön van. E végett egyik kezünkkel fogjuk meg a paradicsom gyümölcsöt, másik kezünkkel a szárát és egyet csavarva, vagy kétfelé megmozgatva szépen leválik a szárától. Minden szedés alkalmat ad a következő sorozat gyorsabb fejlődésére és beérésére.

A leszedett gyümölcsöt, hogyha helyben már előre eladtuk, a helyszínén összerakjuk kupacokba és betakarjuk valamilyen takaróval, ha más nincsen, zsupszalomával, vagy sarjuval, a szárnál megmaradt zöld részek is beérnek egy éjszaka e melegben, másnap pedig e gyümölcsöket a nyáron át reátapadt földtől, homoktól megtörüljük és a sérültet, repedtetek félre rakva, az épeket csomagoljuk házhoz vagy piacra való elszállításra.

Ha a termelő az egymásután következő szedését leméri; a végső példányok leszedése után könnyen megállapíthatja, hogy átlagban számítva, minden fő 2 kgr. gyümölcsöt adott. Én annak idején kilóját átlagban 3 koronáért adtam el. Így termeltem 600 □ öl területen 12,000 korona értéket. Nem számítottam ehhez hozzá, amit a háznál az érés ideje alatt elhasználtunk és télire befőztünk, sem a termés azon részét, amelyet a késő őzön, ott a helyszínén beérotlenül zöldön adtam el vékával mérve.

Az intenzív termelésnek megfelelően biztos és jó

piacról kell az értékesítés végett gondoskodni. A kettőnek együtt karöltve kell haladnia, azért a termelő már tavasszal gondolja ki és rendezze el a bekövetkező értékesítésnek minden részletét, hogy az érés ideje alatt a szerint haladva, minden arra való példány paradicsom gyümölcsét jól hasznosítsa, az esetleges hosszadalmas tartás miatt bekövetkező romlástól megmentsse. En annak idején ezen termelésem hozamát, már jó előre majdnem mind eladtam. Használtam magamnak, mert gyorsan és könnyen lebonyolodott az elhelyezés, használtam a vevőknek, mert a tövükön kiértelt teljes jóságú paradicsomot tudtam konyhájukba, illetőleg éléskamrájukba juttatni.

Használni véltem ezen kimerítő termelés leírásával kartársaimnak és általuk a termelés iránt érdeklődő közönségnek is.

Gyerkes Mihály.

HIREK.

Magyar Akadémia kitüntetéttjél. A Magyar Tudományos Akadémia évenként a *Wodianer*-féle díjjal két tanítót jutalmaz, akik a népnevelés terén kiváló érdemeket szereztek. Ez évben *Lengyel* István és *Benedek* Vince tanítók nyerték el az akadémia jutalomdíjait. — *Berde* Mária marosvásárhelyi tanárnő-író és *Behlen* Margit, a miniszterelnök felesége pedig regény pályázaton nyerték el az *Ormódi* Amelice-féle díjat. További sikert kívánunk úgy a népoktatás, mint az irodalom érdemes kitüntetett munkásainak.

A magyar himnusz kitiltása. A kultuszminiszternek a királyhágóntuli ref. egyházkerület vezetőségéhez intézett 14005. számú körrendelete a következő: »Tudomásomra jutott, hogy az ország minden református templomában a magyar himnuszt éneklék. Felhivom ezennel, hogy intézkedjék a magyar himnusz éneklésének kiküszöbölése iránt, mert ennek éneklése bántja a nép hazafias érzését és az állam különböző felekezettű polgárai között szükséges jó viszonyt megzavarja. V. G. Ispár. Jonescu államtitkár.« A magyar himnuszt tehát a templomokban sem szabad énekelni.

Magyar Dalárdák Lapja címmel Fövenyessy Bertalan kollégiumi ének-zenetanár szerkesztésében s kiadásában Nagyenyeden havonként megjelenő ének- és zenemű-folyóirat jelent meg, melynek célja a magyar ének- és zeneügy ápolása s jótékonyan hatni magyar dalárdák keletkezésére és fejlődésére. A lapnak négyes férfi- és vegyeskarokat tartalmazó hangjegymelléklete is van. A népszerű modorban írt, eleven tartalmu lapból 3 L. ára levélbélyeg beküldése ellenében mutatványszámot szívesen küld a szerkesztő-kiadó.

Két irodalmi lapja lesz Erdélynek. Sikertült az erdélyi írók között, az eddigi ellentétek kiegyeztetésével egységet és általános munkaközösséget létrehozni, amelynek egyetlen célja az erdélyi magyar irodalom komoly fejlesztése. Ez az irodalmi vállalkozás nem kísérletezik új folyóiratok alapításával, hanem a

Pásztortűz és a Vasárnap című hetilapok hasábjaira gyűjti össze Erdély minden méltó szellemi értékét. E célból az említett két lap között szoros kapcsolat létesült. A Pásztortűz megtartja eddigi irányát és a fokozott irodalmi igények kielégítésére fog törekedni, míg a Vasárnapot a szerkesztői Vasárnapi Ujság címen hívós, de egyben szórakoztató és mindenkit érdeklő, képes családi hetilappá alakítják át. Egyébként mindkét irodalmi ujság megtartja eddigi szerkesztőit. Az új formába öltözött Vasárnapi Ujság már megjelent.

Az erdélyi magyar irodalom egységéért. Az önmagára utalt erdélyi irodalom mindeddig csak egyéni vállalkozások, tapogatózások és kísérletezések korát élte. Az írók elszigetelten dolgoztak és nem tudtak kapcsolatot találni a közönséggel. Az irodalom, amely az erdélyi lélekből sarjadt, nem juthatott el a közönség lelkéhez, mert nem volt szolidan megépítve az útja. Az erdélyi magyarok nem találhattak rá egymásra. Ennek a szomorú szétszakadozottságnak most már vége. Írói körből született meg az egységes magyar irodalom terve és az akció teljes sikerrel járt. Az írók egy táborba tömörültek és céljuk is csak egy: az erdélyi magyar irodalom megtartása és fölvirágoztatása, a „Haladás lap- és könyvkiadó vállalat betéti társaság” anyagi ellátása alatt. Es megmozdultak az irodalom barátjai is. Az ő nemes áldozatkészségüknek köszönhető, hogy az írói tömörülés gyakorlati alapja is meg van vetve. Nagyszabású, anyagilag is biztosan megalapozott vállalat alakult, amely két nagy folyóirat és évenként legalább tizenkét kötet erdélyi könyv kiadásával kívánja szolgálni a magyar kultúra nagy közös ügyét. A vállalatról és nemes céljáról legközelebb még bővebben beszámolunk olvasóinknak; előzetesen is két szépirodalmi lapját kartársaink figyelmébe ajánljuk.

x **Cserélek Baczából** magyar tannyelvű állami iskolától, ugyancsak magyar tannyelvű állami iskolához. A község Déstől 8 kilométerre, országut mellett fekszik. Vasuti állomás Retteg, Baczától másfél kilométer. Helyben vasuti megállóhely. Az állás ref. kántorsággal van egybekötve 3 hold 300 □ öl szántóföld díjazással. Cserélni óhajtó kartársak irjanak címemre. Bacza—Bața, up. Retteg—Reiteag, Szolnok-Dobokavm. *Bányai Ferenc*, áll. tanító.

Köszönet nyilváníttás és elszámolás. (Folytatás.) Leégett otthonunk felépítésére tett újabb adományok és gyűjtések a következők: A székelyudvarhelyi kartársak gyűjtése 1300 leu. A korondi áll. és róm. kath. felekezeti iskola gyűjtése 245 L. és 50 bani. A korondi ifjuság adománya 474 leu. A korondpálpataki isk. gyűjtése 286 leu. A korondfenyőkuti isk. gyűjtése 223 leu 50 ban. Veress István kartárs adománya 100 leu. Szentábrahám közönségének adománya 469 leu 80 bani. Ócfalvi kartárs egy multság tiszta jövedelmét küldte 330 leu. Mózes Sándor kartárs adománya 20 leu. József János kartárs adománya 25 leu. Bözöd-ről Szalontay Béla és neje Árkosi Vilma kartárs adománya 100—100 leu, Török Ferenc kartárs adománya 50 leu. Egéről Orbán Imre kartárs adománya 100 leu. A fanciesli kartárs gyűjtése 63 leu 87 b. A fiatfalvi kartársak gyűjtése 111 leu. Papp Sámuel kartárs adománya alsóboldogfalváról 100 leu. A bözödujfalvi Szopos And-

rás kartárs gyűjtése 121 leu. Bedő Albert kartárs gyűjtése 40 leu. Homoródkeményfalva közönségének adománya 9 véka gabona és 80 leu pénz. Jakab József kartárs utján 21 leu. Gagyról Biró Lajos kartárs gyűjtése 115 leu. Kisgalambfalvi kartárs gyűjtése 200 leu. A kecsetekfaludi ref. el. iskola gyűjtése 40 leu, 61 tojás és 2 kupa paszuly. A nagygalambfalvi kartársak egy táncmulatság tiszta jövedelméből beküldöttek 450 leut. Ugy a kegyes adakozók, valamint a kartársak szíves fáradságukért, nemes tettükért fogadják szívünk legforróbb háláját és legmélyebb köszönetét, azzal a leghőbb kívánattal — óvja Isten mindnyájukat hasonló csapástól: a *Lóvincy család*.

Szerkesztői üzenetek.

K. M. róm. k. tanítónő. A felekezeti tanítók fizetése ügyében más kormányhatósági intézkedést, mint hogy a Consiliul Dirigent 20300—1919. sz. rendeletét, amelyet a kormány továbbra is fenntartott, nem tudunk, de nincsen is. Azt teljesen az egyházi hatóságok és a helyi hatóságok állapítják meg, anyagi viszonyaik szerint. A Királyhágómelléki ref. Egyházkerület ebben némi uttörő példát adott, erre való hivatkozással, kérelmezze fizetésének legalább ezen mértékre való felemelését. Nehéz megélhetési viszonyaira való hivatkozás és az anyagi források ottani feltárása, talán belátásra bírja az egyházi hatóságot s valamit segíteni fognak, 10 évi működés után is havi 500 leus fizetésének legalább 1000 leura való felemelése tekintetében. A nemsokára országgyűlési tárgyalás alá kerülő új népoktatási törvény, hozhat valamelyes fizetés megállapítási intézkedést a felekezeti tanítók számára is.

N. I. Q. Azon észrevételt, hogy a vármegyei gyümölcsfaiskolát vegye kezébe és csinálja meg saját javára a *Tanítók Termelő és Értékesítő Szövetkezte*, rendkívül helyeseljük. Ismerjük, tudjuk ennek nemcsak gazdasági fontosságát, de nagy jövedelmezőségét is. S ha még számbavesszük azon messzebbmenő előnyeit, hogy ezáltal tervszerűen és a legcélszerűbb elrendezéssel kezében tartja a tanítóság — kihasználása alatt — a vármegye területének gyümölcsstermelését: mondhatjuk, hogy ezen egyetlen gazdasági kertészkedési ágazat is nagyon megérdemli, hogy a tanítóikar szövetkezve, üzemszerűleg vegye azt kezelése alá és hasznosítható módon gondozza, termelje és értékesítse. Csongrád vidékén ismertünk két tanítót, akik tisztán a nyári almának Berlinbe való szállításából szép vagyont szereztek, uri módon éltek. Ha mi programmos üzletszerűen kihasználjuk és kihasználhatjuk egy egész vidék, sőt távolabbi vidékeknek is gyümölcsstermelése értékesítését nyersen, vagy feldolgozottan, ki tudná kiszámítani, mi rengeteg jövedelmet hozna az, az ezzel foglalkozó tanítók számára. Önálló cikk alakjában is fogunk erről részletesebben írni. Üdv.

Méhésznek Szü. A tanítók gazdasági akciójával feltétlenül kapcsolatos a méhészet, hiszen természeti növénytermelés el sem képzelhető méhek és éneklőmadarak nélkül. Az előbbieket csapata gondoskodik a növények beporzásáról és így a gyümölcsbőség indi-

tásáról; az utóbbiak pusztítják a kertészek legkonokabb ellenségeit: a kártékony férgek és hernyók rendkívüli nagy seregét. A méhek gondozásában és kezelésében a tanító családtagjai épen úgy résztvehetnek, akár a paradicsomkacsozásában és káposzta kapálásában. A munka, minden vonatkozásában dicsőség, de e mellett most és jövőben egyaránt hasznothozó a teljesítőnek. Sokféle ágazatát meg kell tanulni, de a jövedelmezőket üzemben is kell tartani tanítónak és a tanítócsalád kisebb, nagyobb tagjainak egyaránt. Munkaalkalmat és a munka produktumainak értékesítő szövetet kell az összefogott tanítóságnak teremteni; áldás kíséri ennek minden mozzanatát a mai és jövő nemzedékeinek részéről öröklé. Meleg üdvözlét.

Dinyetermelő Marosozók. Feltétlenül igazat adunk abban, hogy a dinyetermelés is egyik legjөvedelmezőbb belterjes gazdálkodási ágazat. Magunk próbát tettünk ezzel a Hargita aljában fekvő Udvarhelyen és minden várakozáson felül szépen sikerült. Csak alaposan ismerni kell a növénytermelés apró részleteit terméshozamra való nevelését, mindenik nagy hálával fizet. Ha nem ültethető frissen feltört földbe — ezt szereti a legjobban — úgy trágyával ellátott fészektöltetés a célravezető. Egy-egy táblába mindig csak egy félélt vagy *Turkesztán*, vagy *Cantalup* fajtát ültessünk. Ugorkát, tököt a széleibe, vagy a tábla végeire ültetni, egyenlő az elfajoztatásra való törekvéssel, ilyet okos ember sem a jelen, sem a jövő üzleti eredményeit számbavéve, igazán nem tehet. A sorokat másfélméter, a töveket 120 cm. ültethetjük, különösen a turkesztán fajtáknál. Erről Önök, hozzáértő kartársak, kimerítő cikket küldhetnek, örömmel közöljük és utmutatásait köszönettel vesszük tudomásul.

Sz. B. Lindenfeld. Ha valaki tanítói szolgálatát megszakította id. nyugdíjaztatásával, reactiválása után, a nyugdíjban eltöltött évei, nem számítanak a szolgálatba be. Ha tehát már harminc éve, hogy tanító, de abból hét évet nyugdíjban töltött, úgy csak 23 szolgálati éve van és esetleges újabb nyugdíjazása alkalmával csak ezen szolgálati időt veszik figyelembe s az ezen évekből összeállítandó 5 utolsó évben élvezett járandósága átlaga alapján állapítják meg a megfelelő százalék alapján a nyugdíj összegét, ami bizony alig menne többre havi pár száz leunál. Inkább szabadságot kérjen, amíg az új nyugdíjtörvény elkészül, akkor aztán biztos irányítás alapján intézheti nyugdíjazandóságának kérdését. — A román nyelven teendő vizsgák rendeletét a tanfelügyelők kiadták; hogy ezek elejtése, illetőleg 3 évre való felosztása és előzetesen tanfolyamok rendezése tárgyában beadott memorandumunknak mi lesz a válaszeredménye, még nem tudjuk. Kétségbeesni azonban nem kell, hanem egyelőre is lásson mindenki tanuláshoz, főleg a román nyelv és román beszélgetés gyakorlását vegye szorgalmas munkálat alá; párhuzamosan tanulja magyarul a megjelölt tantárgyak anyagát. A román beszédbeli készség megszerzése után ezen tárgyak román nyelvtől tanulása is kezdetét veheti. Reményünk van, hogy a rendelet szigorúsága némi enyhületet fog nyerni. A legutóbbi vizsgára beadott oklevelét, a vizsgálóbizottság valamelyik tagjánál megtalálja, írjon hozzájuk sürgető levelet. Szívályos üdvözlét.